

MANUEL GUERRERO BRULLET

Txema Salvans, My Kingdom o la subversió de la retòrica reial i del real

Txema Salvans (Barcelona, 1971) és un fotògraf rigorós i metòdic. Després d'una formació com a biòleg optà per dedicar-se a la fotografia i perfeccionà els estudis fotogràfics a l'ICP de Nova York. De seguida obtingué el reconeixement pels seus reportatges singulars. «Historia de Juan Durvan», sobre el dia a dia d'un invident, i «Vivan los novios», sobre les interioritats de les cerimònies de casament, li valgueren per guanyar el primer premi de FotoPress el 1997. Ara bé, el fotoperiodisme convencional no acaba de lligar amb la idea més assagística i personal de la creació fotogràfica que Txema Salvans proposa.

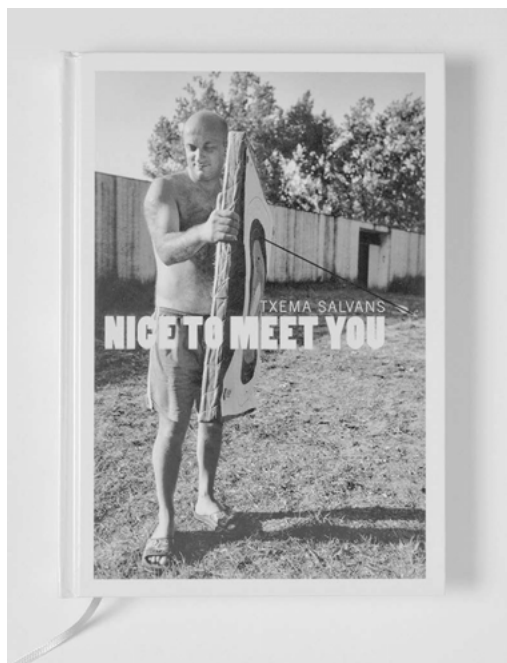
El projecte «Es diu estiu» iniciat cap al 2003, és una mostra de l'art i l'esperit lliure i experimental que practica Txema Salvans. Amb una simple butlleta de subscripció, l'artista convidava a compartir les vacances d'una manera especial: «Convida el Txema Salvans a compartir un dia de les teves vacances. Les fotografies que resultin de la trobada formaran part del seu projecte "Encantat de conèixer-lo"».

Acompanya la butlleta un text de Pepe Baeza, còmplice de les seves aventures fotogràfiques: «En l'oci de les societats opulents contemporànies es posen de manifest les possibilitats i els límits de la realització personal. La conquesta del temps de lleure és canalitzada sovint cap al consum insubstantial, d'esquena a la possibilitat de ser més savis i lliures. L'exploració de les modalitats de l'oci que des de l'espontaneïtat del seu estil ens proposa Txema Salvans és una eina de reflexió

Manuel Guerrero Brullet (Mataró, 1964), assagista i crític d'art, ha estat sotsdirector de l'Arts Santa Mònica (Barcelona) i ha tingut cura de nombroses exposicions. Ha estat comissari de l'Any Palau i Fabre (2017-18) i de l'Any Joan Brossa (2019). Recentment ha tingut cura de l'edició de la correspondència Brossa-Tàpies (*Amb cor de foc. Correspondència 1950-1991*, Galàxia Gutenberg)

sobre el desenvolupament de formes més riques i solidàries de viure aquest temps que històricament hem arrencat al treball».

Fruit d'aquesta experiència nasqué el fotollibre *Nice to meet you* (Actar, 2004) que obtingué el 2005 el Premi PhotoEspaña al millor llibre de fotografia. Els particulars retrats íntims de grups humans en actitud relaxada i en espais oberts, en blanc i negre, acompanyats d'un text de Guillem Martínez, eren la primera mostra d'un estil fotogràfic que Txema Salvans ha anat perfeccionant i radicalitzant.

Txema Salvans, *Nice to meet you* (ACTAR, 2004)

L'estil o mètode fotogràfic de Txema Salvans s'ha desenvolupat amb una disciplina singular que ell mateix s'ha imposat. El seu objectiu s'emmarca en la voluntat de descriure amb una mirada personal els grups humans i la vida quotidiana del litoral mediterrani, amb les seves contradiccions i paradoxes, espai geogràfic que ha convertit en el gran laboratori de les seves recerques fotogràfiques. Ho explica Txema Salvans a Pepe Baeza en una conversa inclosa dins de *The waiting game III* (RM, 2022): «Des del 2005 estic travessant constantment la costa mediterrània peninsular, de Port Bou a Algesires, constatant una idea que s'ha anat forjant en l'observació. Bàsicament es resumeix en el fet que l'espera, el denominador comú del projecte, és tal vegada el component temporal més constant de les nostres vides».

Txema Salvans, *The waiting game I* (RM, 2013)

Txema Salvans, *The waiting game II* (RM, 2018)

Txema Salvans, *The waiting game III* (RM, 2022)

Algunes de les imatges d'aquest llarg projecte que comença el 2005 estan recollides en el fotollibre *My Kingdom* que Txema Salvans va publicar a la prestigiosa editorial britànica MACK, el 2018. Es tracta d'un projecte conceptual que hem recuperat per a aquestes pàgines de *L'Espill*. Com un joc de miralls irònic i subversiu, Salvans selecciona fragments de discursos de Nadal originals del rei Joan Carles (1975-2015), amb tota la seva retòrica reial i casposa, i els oposa a imatges de persones disfrutant de l'oci en la societat postindustrial del litoral mediterrani. Els fragments de text destacats en blanc sobre fons negre, com si fossin per ser dits tot seguint el teleapuntador, contrasten amb les imatges aparentment banals i corrosives de personatges descansant o fent tasques domèstiques enmig de paisatges urbans desoladors o turístics. El llibre amb els textos en anglès i castellà s'obre a la solapa esquerra amb un breu fragment de l'autor: «El Estado-nación moderno es un concepto intersubjetivo. Requiere una masa crítica que se inscriba en una comunidad organizada políticamente. Reyes, reinas, emperadores, presidentes y primeros ministros han empleado desde hace mucho tiempo el poder de la retórica nacionalista para seducir a su pueblo. Esta falacia de la nacionalidad, esta “munición de la mente”, ha demostrado ser un arma fundamental en la artillería del control estatal».

Txema Salvans, *My Kingdom* (MACK, 2020)

La nova dreta i el neofeixisme, per no parlar del nacionalisme espanyol ben viu, ha reprès el discurs de l'Espanya franquista de la «Una, Grande y Libre» que encara ressona en els discursos monàrquics i en la premsa i els mitjans de comunicació de l'anomenada «caverna mediàtica». En contrast amb aquest llenguatge grandiloqüent i imperatiu, Txema Salvans proposa imatges de la indiferència d'una gran part de la societat i de la població que es mou al marge de les convencions més habituals i que viu aparentment d'una manera banal i anodina.

Amb distància crítica i una intel·ligent ironia Txema Salvans proposa una fotografia aparentment documental que es caracteritza per deixar testimoni d'allò que està fora dels focus, fora de camp, però que retrata d'una manera molt personal la nostra societat contemporània. Personatges asseguts o descansant al costat del cotxe, en una cadira o en una gandula, enmig d'espais inversemblants, ja sigui al costat d'una fàbrica, d'una rotonda, d'uns apartaments turístics o d'un paisatge postindustrial. La realitat de la vida quotidiana, en temps de lleure, de persones anònimes, queda fixada en les imatges en blanc i negre de *My Kingdom*, realitzades entre el 2005 i el 2012. El títol del fotollibre *My Kingdom*, el meu regne, forma part d'aquests jocs de llenguatge, jocs de miralls, i dels equívocs, en el disseny de la coberta, i de la ironia i l'humor subtil que practica Salvans en els seus projectes fotogràfics. Un regne polític, el de la monarquia o del poder sobirà, que encara manté un llenguatge imposat i impostat, que ja no serveix per descriure o condicionar la complexa realitat que vivim. Per contra, el fotògraf troba en les simples fotos familiars, d'un pícnic en un parc, o d'un grup assegut en l'àrea de descans d'uns benzineres d'autopista exemples del que és el regne personal, la realitat de la vida quotidiana de la nostra societat capitalista postindustrial.

Al mateix moment que treballava en el projecte *My Kingdom*, Txema Salvans, en el mateix territori mediterrani, també experimentava amb el color. Moltes de les imatges preses en els mateixos escenaris agafen una altra dimensió més impactant quan són en color. El contrast entre tradició i modernitat, *kitsch* i cultura popular, es fa més evident en les imatges en color. El fotollibre *Perfect Day* (Mack, 2020) és un ampli recull d'imatges en color realitzades entre el 2005 i el 2020 a la mateixa àrea geogràfica mediterrània, de Cadis a Girona. Tal com comenta Joan Fontcuberta, al pròleg del llibre: «Aquestes escenografies de l'oci en la societat postindustrial són les que justament interessin a Txema Salvans, que les capta emfatitzant la seva banalitat surrealista i aguditzant el sentiment de divertida estranyesa que ens produeixen. I amb aquest objectiu utilitza dos recursos retòrics. D'una banda, manté un punt de vista prou allunyat per a prioritzar l'escena i el seu entorn per sobre dels personatges individuals i de les seves expressions. Però, en segon lloc, i sobretot, recorre a un

dispositiu d'el·lipse. La majoria de les fotografies s'han fet a la platja o al voltant del mar: el mar és, doncs, el que justifica la presència dels banyistes, dels pescadors o dels jocs a la sorra. I no obstant això, el mar ens resulta sempre invisible perquè Salvans se situa entre l'aigua i els personatges, invertint la direcció de la seva mirada».

Txema Salvans, *Perfect Day* (MACK, 2020)

Perfect Day confirma un moment de maduresa de l'obra de Txema Salvans, amb imatges d'un estil reconeixible ben personal. Mentre treballa en les imatges que formaran part de *My Kingdon* i *Perfect Day*, ja està donant a conèixer el seu projecte més ambiciós: *The waiting game*. Es tracta, fins al moment, d'una trilogia iniciada amb la publicació de *The waiting game I* (RM, 2013). El primer llibre on trobem 41 imatges de dones a la carretera exercint la prostitució o esperant una cita, va aparèixer el 2013 amb un text del fotògraf Martin Parr, a qui considera un dels seus mestres, juntament amb Fontcuberta i d'altres, i del periodista John Carlin. El llibre polèmic que va ser rebut amb certes reticències entre sectors feministes, és ja un llibre de culte, de referència entre els fotollibres. El primer volum de la sèrie, de format apaïsat, de mides 33,5 × 25 cm, enquadernat en tela, en un bell i auster disseny d'Astrid Stavro, permet de constatar la tècnica particular que utilitza Salvans tot emprant una càmera de gran format en color. Ho ha explicat en la conversa amb Pepe Baeza esmentada: «Les fotos segueixen un protocol de treball molt rigorós basat en tres premisses fonamentals que es repeteixen en els tres llibres. La distància: les fotos estan preses a una distància del subjecte que permet mostrar l'entorn i protegir la identitat del personatge; la distància posa l'accent en el context, en el paisatge. La llum: les fotos estan preses a plena llum del dia, mai al capvespre o de matinada; la llum dura reforça el caràcter desolador de les imatges, així com la descripció rigorosa i la fragilitat dels subjectes. I, per últim, el moment:

sempre s'acciona l'obturador en el moment de l'espera, buidant la imatge de tot *display* sexual o emocional, per acabar situant als i les protagonistes en un anticlímax que remet a un lent i incert esdevenir».

El segon volum de la trilogia *The waiting game II* (RM, 2018), amb textos de David Capmany i Gaby Martínez, està editat amb les mateixes característiques formals i tècniques però el tema és diferent, aquest cop les 41 imatges estan dedicades a descriure o donar testimoni de l'art de la pesca de personatges que aparentment no fan res, només esperen. El que és sorprenent és que aquests personatges, pescadors d'aigua dolça, se situen en els llocs més inversemblants, entre roques, séquies, canals, llacs... La llum intensa de migdia que amorteix els colors blaus intensos del cel o de l'aigua i altres elements fa visible una llum intemporal que sembla detenir el temps i alhora magnificar els personatges solitaris que semblen encarnar la solitud ultramoderna dels nostres temps. No són persones aferrades al mòbil, ni transmeten estrès, com és habitual en les nostres ciutats, sinó que tan sols semblen perdre el temps mirant la seva canya o concentrats en algun punt de l'horitzó. Ara bé, no tenen pressa, ni semblen angoixats, simplement viuen al marge de la societat de l'espectacle.

Al meu parer, el tercer volum *The waiting game III* (RM, 2022), editat amb la complicitat del Museo Universidad de Navarra, amb textos de Juan Bonilla i Horacio Fernández, és el més radical i demolidor dels tres. En aquest cas, no hi ha figures humanes sinó que els protagonistes de les imatges són gossos guardians. Els pobres gossos lligats amb cadenes, més o menys llargues, esdevenen els personatges que donen vida a aquests espais desolats, erms i industrials on sembla que la vida humana hagi desaparegut. Txema Salvans capta enmig de patis de cases, garatges o espais limitats la mirada dels gossos, sols, sense amos, que ens miren amb indiferència i tranquil·litat. La metàfora de les imatges que certament ens remet, com ens recorda Juan Bonilla, al mite de la caverna de Plató, però els homes que surten encadenats de la caverna a veure la llum, a veure el sol, ja no hi són. Vivim en una societat que ha perdut la seva humanitat. Del nostre regne, només queden gossos guardians encadenats que ja no esperen res. El retrat que fa Txema Salvans de la nostra societat no és gaire esperançador. L'escenari del món és buit. Els personatges de Beckett ja no hi són. El gos de Kafka és més a prop. I tanmateix, el món que descriuen aquestes imatges és real i viu com la vida mateixa. Potser la mirada franca dels gossos, el gos, el gran amic de l'home, farà possible mirar el món amb una altra mirada, una nova mirada. No ho sabem. De moment, la desolació i la solitud ens acompanyen. No sabem si les imatges ens proposen l'acció o la no acció. Cadascú les pot interpretar com vulgui. Cadascú que decideixi el que vol fer, o no. ☪